

Nakladatelé jsou stále agenty a „advokáty“ autorů

Témata spojená s nakladatelskou profesí jsme probrali s Jolanou Zemanovou, členkou dozorčí rady OSA a bývalou dlouholetou ředitelkou EMI Music Publishing ČR, která dnes působí jako regional managing director RCoM Publishing CZ (zastoupení Universal Music Publishing).

Většina lidí nerozlišuje mezi pojmy vydavatel a nakladatel. Asi by bylo dobré začít právě tímhle.

Vydavatel je ten, kdo vydává hudební nosiče a nahrávky, zatímco nakladatel nakládá s právy autorů, kteří mu je prostřednictvím licenční smlouvy postoupí nebo ho pověří, aby je spravoval. Nakladatel je tedy ten, kdo by měl díla svých autorů dostávat k vydavatelům a nabízet je případně také různým interpretům, aby se dál šířila. Úloha nakladatelů bývá i v tom, že propojují autory mezi sebou, když vycítí, že skladatel a textař, kteří spolu předtím nedělali, by si mohli „sednout“ a vzájemná spolupráce by je posunula dál.

Jak se změnila role nakladatelů od dob jejich vzniku do současnosti?

Myslím, že podstata se nezměnila, nakladatel je stále zejména agent a „advokát“ autora. Jen tištěné noty byly vystřídány nosiči zvukového záznamu a dnes se přidaly i streamingové služby. Nakladatel se, stejně jako dříve, snaží šířit autorská díla tím správným směrem. Jsme našim autorům prostředníky pro rádia, televize, filmové produkce, reklamní agentury, producenty a nahrávací společnosti. Snad nejlépe to svého času vyjádřil Honza Muchow, jeden z prvních autorů, které jsem měla možnost zastupovat: „Autor má psát a nakladatel se má starat o to ostatní.“ Úspěšný autor totiž bude mít těžko čas řešit všemožné typy reklamací, různá neoprávněná užití a další právnícké, daňové a finanční záležitosti. Bez nakladatele to mají autoři

Jolana Zemanová při převládání ceny Nejúspěšnější nakladatel Universal Publishing v rámci vyhlášení Výročních cen OSA, foto: Petr Klapper

přinejmenším složitější. Samozřejmě trochu jiné aktivity děláme pro pouze písničičky autory a jiné pro umělce, kteří si své skladby sami interpretují. A je tady ještě jedna oblast, která rozhodně stojí za zmínku – původní české muzikály. Kolega nakladatel, který spravuje autorská práva k muzikálu Dracula, už díky svým kontaktům v zahraničí dokázal toto dílo prosadit v pěti jazykových verzích a v osmi zemích – Jižní Koreji, Japonsku, Německu, Polsku, Rusku, Švýcarsku, Lichtenštejnsku a Belgii. Pokud jde o Jižní Koreu, tam úspěch Draculy navíc otevřel dveře dalším českým muzikálovým dílům, jimiž jsou Hamlet, Jack

Rozparovač, Muž s železnou maskou, Tři mušketýři nebo Mefisto.

Zmínili jste fenomén streamingu. I v této oblasti je role nakladatelů stejná?

Ano, je to v podstatě stejné jako u normální distribuce, tedy jako dříve u fyzických nosičů. Důležité je, že díky iniciativě českých hudebních vydavatelů sdružených do skupiny Platforma se nedávno podařilo prosadit český playlist na Spotify. To se – na první pohled možná trochu paradoxně – příznivě odrazilo i na výši honorářů, které našim autorům chodí ze zahraničí.

Je vůbec možné prosadit se jako český autor v zahraničí bez spolupráce s nakladatelem?

Tak třeba pokud jde o streamovací služby v Americe, tam když autor nemá nakladatele, tak ho vůbec nezařadí do svých playlistů. V USA neexistuje jednotná instituce, která by autorská práva spravovala. Jejich systém spoléhá na nakladatele, kteří inkasují 100 % mechanických práv, kam částečně spadá i streaming, protože i ten se částečně rozúčtovává jako prodej. A nakladatelé pak vyplácejí autory. Ale jde i o jiné věci, například o to, že díky nakladatelům se lépe daří dostat díla českých autorů na alba zahraničních umělců nebo prosadit české umělce jako předskokany na koncertech zahraničních hvězd.

Když se na to podívám z pozice textaře, týká se prosazování českých autorů do zahraničí logicky spíše skladatelů.

Ano, pro zahraniční trhy se skladba většinou přetextuje, ale nakladatel vždy trvá na tom, aby autor původního českého textu dostal svůj podíl. To je také klíč k vysvětlení, proč se jeden z našich textařů dostal v minulých letech opakovaně na první místo žebříčku nejúspěšnějších českých autorů provozovaných v zahraničí.

V anglosaském světě je běžné, že například televizní stanice vytvářejí tlak na autory, aby svá díla prodávali jednorázově. A tenhle model se snaží prosadit i u nás. Takže autoři dostanou na začátku nějaký honorář, ale už nemají podíl na opakovaném vysílání. Jenže nikdy nemůže být dopředu jasné, z čeho se stane nadčasový hit. Autor bude vůči velkým institucionálním hráčům vždy ve slabší vyjednávací pozici, a když nebude mít za sebou někoho, kdo hájí jeho zájmy, prodá svá díla „za hubičku“.

Přesně. I tady je velmi důležitá role nakladatele, který uděluje souhlas k jakémukoli užítí děl svých autorů do reklamy, do filmu a podobně. Nakladatel zná situaci na trhu, má know-how a dokáže vyjednat lepší podmínky, než by zvládl autor sám.

Jaký je vztah nakladatelů a OSA?

Nakladatelé byli s organizací OSA, zastupující práva autorů, spjati už od jejího vzniku v roce 1919. Vždyť třeba Karel Hašler, jeden ze zakládajících členů, byl zároveň autorem i nakladatelem. S nástupem komunistického režimu byla kontinuita na 40 let zpřetrhána a autorský svaz byl bolševickými praktikami zdiskreditován. Když se pak po roce 1989 OSA znovu konstituoval a nastoupil cestu návratu k idejím, na nichž byl původně založen, byli nakladatelé od začátku u toho.

Ano, vedle sekce skladatelů a sekce textařů vznikla také sekce nakladatelů, jejíž zástupci jsou ve všech volených orgánech a komisích OSA. Jako svým způsobem stěžejní – vedle dozorčí rady – vnímám z tohoto hlediska ekonomickou komisi.

Ano, v této komisi jsou zastoupeni dva nakladatelé, jeden textař a jeden skladatel. Snažíme se, aby OSA měl jasné cíle, byl ekonomicky expandující a pro

autory generoval co nejvíc peněz, což se nám, i díky současnému představenstvu OSA, opravdu daří.

Vedle toho, že jsou nakladatelé zastoupeni v OSA, existuje ještě samostatný Svaz českých nakladatelů. Jaká je jeho role?

Tento svaz byl založen už na počátku 90. let, je to spolek, který dnes sdružuje kolem 15 členů. Ne všichni nakladatelé sdružení v OSA jsou zároveň i členy svazu. Jako Svaz českých nakladatelů se pravidelně scházíme a řešíme aktuální otázky, které se týkají rozúčtovávání, inkasování do OSA, synchronizací a podobně. Do náplně činnosti svazu patří rovněž předkládání návrhů, které jsou v zájmu hudebních nakladatelů, příslušným úřadům a na vyžádání také poskytování odborných analýz a dobrozdání. Spolupracujeme s organizacemi podobného druhu doma i v zahraničí, s ochrannými organizacemi autorů, s hudebními vydavateli, vysílateli a dalšími subjekty. Důsledně vystupujeme proti porušování soutěžního a autorského práva, zejména v oblasti nakladatelské činnosti. O všem podstatném se snažíme informovat i nečleny a věříme, že někteří se k nám časem přidají. Nějaký „nábor“ jsme ale nikdy nedělali, členství je otázkou svobodného rozhodnutí každého nakladatele. ☒

NAKLADATELÉ A OSA V HISTORICKÉM KONTEXTU

1. V roce 1919, kdy vznikl OSA, byli mezi devíti zakládajícími členy tři nakladatelé, a to Karel Barvitiš (zvolen předsedou), Emil Štolc (zvolen revizorem účtů) a Karel Hašler (stal se členem představenstva).

2. První výroční zpráva, která byla vydána v roce 1921, uvádí, že OSA měl v tu dobu 162 členů a z toho bylo 15 nakladatelů. O 8 let později, v roce 1929, měl OSA již 281 členů a 36 z nich byli nakladatelé.

3. Po znárodnění firmy Ultraphon v roce 1946 byla veškerá činnost kolem výroby desek zastřešena národním podnikem Gramofonové závody a nakladatelé už nemohli být členy svazu, ale jen zastupovanými. V době komunistické éry nicméně OSA zastupoval pouze dva nakladatele, a to Supraphon a Pantón.

4. Na přelomu tisíciletí, tedy ke konci roku 1999, OSA zastupoval 38 nakladatelů, přičemž 7 z nich byli členové. K říjnu 2021 OSA zastupuje již 156 nakladatelů, z toho je 28 členů svazu.